

ตับคืออะไร

ตับเป็นอวัยวะที่สำคัญอวัยวะหนึ่งของร่างกาย มีน้ำหนักประมาณ 1,400 - 1,800 กรัม รูปร่างของตับคล้ายกับสามเหลี่ยมชายธง ตำแหน่งของตับจะอยู่ในช่องท้องใต้กระดูกซี่โครง โดยมีขอบเขตดังนี้

ด้านบนติดกับกระบังลม

ด้านขวาอยู่ใต้กระดูกซี่โครง

ด้านซ้ายติดกับกระเพาะอาหาร

ด้านหลังติดกับกระบังลมและไตด้านขวา

ด้านล่างติดกับลำไส้ใหญ่

ความสำคัญของตับ

ตับมีหน้าที่หลักในการทำลายและกำจัดสารพิษ, ยา รวมทั้งเชื้อโรคต่างๆ เป็นแหล่งสร้างสารที่สำคัญในร่างกาย เช่น น้ำดี โปรตีนที่ช่วยในการแข็งตัวของเลือด อัลบูมิน และภูมิคุ้มกันบางชนิด (คอมพลีเมนต์) นอกจากนี้ยังเป็นทีเก็บสะสมพลังงานและสารอาหารต่างๆ ไว้ใช้ในยามที่ร่างกายขาดแคลนอีกด้วย

การอักเสบของตับ

เมื่อตับได้รับสารที่มีอันตรายต่อตับทำให้เกิดการอักเสบขึ้น ซึ่งการอักเสบของตับ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. การอักเสบแบบเฉียบพลัน ทำให้ผู้ป่วยมีไข้ อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ตาเหลือง ตัวเหลือง สาเหตุที่ทำให้เกิดตับอักเสบแบบเฉียบพลัน ได้แก่ ไวรัสตับอักเสบบี ซี ดี อี หรือไวรัสอื่นๆ สารพิษต่างๆ เช่น แอลกอฮอล์ หรือคาร์บอนเตตระคลอไรด์

2. การอักเสบแบบเรื้อรัง ผู้ป่วยมักไม่ค่อยแสดงอาการ บางรายอาจมีเพียงไข้ต่ำๆ หรืออ่อนเพลียเท่านั้น สาเหตุที่ทำให้เกิดตับอักเสบแบบเรื้อรังได้แก่ ไวรัสตับอักเสบบี ซี ดี ภาวะไขมันสะสมในตับ ภาวะเหล็กหรือทองแดงสะสมในตับ หรือโรคภูมิต้านตนเองต่อตับ

ไวรัสตับอักเสบ ซี คืออะไร

ไวรัสตับอักเสบซี คือไวรัสในกลุ่ม RNA virus อันเป็นสาเหตุของตับอักเสบในกลุ่มคนที่ได้รับเลือดหรือผลิตภัณฑ์จากเลือดซึ่งไม่ได้เกิดจากไวรัสตับอักเสบบีหรือซี

ไวรัสตัวนี้เพิ่งเป็นที่รู้จักหลังจากมีความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้สามารถตรวจปฏิกิริยาน้ำเหลืองต่อไวรัสซี (anti HCV) ได้เป็นผลสำเร็จ ทำให้ทราบอุบัติการณ์ของการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบซีในกลุ่มผู้บริจาคโลหิตว่าอยู่ที่ประมาณ 0.5 – 4 % ขึ้นกับว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา

ไวรัสตับอักเสบซี ติดต่อได้อย่างไร

วิธีหลักในการติดต่อ คือ การได้รับเลือดหรือผลิตภัณฑ์จากเลือดที่มีไวรัสนี้ปนเปื้อนอยู่ การใช้เข็มฉีดยา

ร่วมกันในกลุ่มผู้ติดยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อไวรัสโดยไม่ป้องกัน ส่วนการติดต่อจากมารดาที่ติดเชื้อไปยังทารก พบได้ประมาณ 5 – 6 %

อาการ อาการแสดงและการดำเนินโรค

ผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี มากกว่า 80 % ไม่มีอาการ มีเพียง 10 – 15 % ที่อาจมีไข้ อ่อนเพลีย คลื่นไส้ อาเจียน ปวดจุกที่ชายโครงขวา ตาเหลือง ตัวเหลือง ภายใน 2 – 12 สัปดาห์หลังจากได้รับเชื้อ และอาการเหล่านี้จะคงอยู่นานประมาณ 2 – 12 สัปดาห์

ผู้ป่วยกลุ่มที่เหลือมากกว่า 80 % จะกลายเป็นภาวะการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีแบบเรื้อรัง ซึ่งมักไม่มีอาการ ผู้ป่วยบางรายอาจตรวจพบจากการตรวจสุขภาพประจำปี หรือการบริจาคโลหิต

20 – 30 % ของผู้ป่วยไวรัสตับอักเสบบีเรื้อรัง จะกลายเป็นตับแข็งหลังจากติดเชื้อมาแล้ว 10 – 20 ปี ผู้ป่วยเหล่านี้อาจมาพบแพทย์ด้วยภาวะแทรกซ้อนจากตับแข็ง เช่น อาเจียนเป็นเลือด มีน้ำในช่องท้อง ขาบวม ไข้ติดเชื้อ หรืออาการซึม สับสน บางครั้งอาจรุนแรงถึงแก่ชีวิต

เมื่อเกิดภาวะตับแข็งแล้วจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งตับ 3 – 4 % ต่อปี ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญอันหนึ่งของการเสียชีวิตในผู้ป่วยกลุ่มนี้

การวินิจฉัยโรค

ในระยะต้นอักเสบเฉียบพลันมักพบว่ามีระดับเอนไซม์ตับสูงขึ้นมา บางรายสูงถึง 30 – 40 เท่าของคนปกติ

ส่วนในรายที่เป็นตับอักเสบเรื้อรัง อาจพบเอนไซม์ในตับสูงขึ้นมาเพียง 2 – 10 เท่า บางรายอาจมีเอนไซม์ปกติก็ได้

หลักสำคัญที่ใช้ในการวินิจฉัยว่ามีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบนิกซ์ซี คือ การพบ anti HCV เป็นบวก ซึ่งจะพบเพียง 65 % ใน 2 สัปดาห์แรก แต่จะพบผลบวกได้ถึง 90 % หลังติดเชื้อไปแล้ว 3 เดือนและอีก 10 % ของผู้ติดเชื้อ จะพบผลบวกในอีกหลายเดือนต่อมา การตรวจอีกวิธีหนึ่งคือ การตรวจพบว่ามีเชื้อไวรัสตับอักเสบนิกซ์ซี ในเลือด (HCV-RNA) และการตรวจละเอียดถึงสายพันธุ์ของเชื้อไวรัส (genotype) ซึ่งมีผลต่อระยะเวลาที่ใช้ในการรักษาด้วย

การรักษา

แพทย์จะพิจารณารักษาผู้ป่วยไวรัสตับอักเสบนิกซ์ซีแบบเรื้อรังโดยอาศัยข้อมูลจากผลการตรวจเลือดและการเจาะชิ้นเนื้อตับ เพื่ออธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจก่อนตัดสินใจรักษา ยาที่ใช้ในการรักษาได้แก่ยาชนิดเพก-อินเตอร์เฟอรอน (PEG – interferon) ร่วมกับยาต้านไวรัสไรบาวิริน (Ribavirin) ซึ่งมีราคาสูงและมีผลข้างเคียงพอสมควร โดยจะใช้ระยะเวลาในการ

รักษานาน 24 – 48 สัปดาห์ ขึ้นกับสายพันธุ์ของเชื้อไวรัส

การป้องกัน

ไวรัสตับอักเสบนิกซ์ซียังไม่มีวัคซีน เพราะฉะนั้นจึงควรป้องกันการติดเชื้อ โดยตรวจเลือดก่อนแต่งงาน ใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ หลีกเลี่ยงการสัมผัสเลือดหรือสารคัดหลั่งจากผู้ติดเชื้อและหลีกเลี่ยงการใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้อื่น

คำแนะนำในการปฏิบัติตัว

ผู้ป่วยที่มีตับอักเสบนิกซ์ซีควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายตามความเหมาะสม พักผ่อนให้เพียงพอ งดดื่มสุราโดยเด็ดขาด ควรใช้ยาเท่าที่จำเป็นตามคำแนะนำของแพทย์ หลีกเลี่ยงอาหารที่มีเกลือโซเดียมปริมาณมาก เช่น เกลือแกง กะปิ น้ำปลา ซีอิ๊ว อาหารหมักดอง ซอสปรุงรส หลีกเลี่ยงอาหารดิบๆ สุกๆ เพราะจะติดเชื้อได้ง่าย งดเว้นการบริจาคโลหิต และพบแพทย์เพื่อตรวจเลือดเป็นระยะๆ

ผู้ป่วยที่มีภาวะตับแข็งแพทย์อาจตรวจคลื่นเสียงความถี่สูง (ultrasonography) เพื่อเฝ้าระวังมะเร็งตับทุก 6 เดือน และควรระวังไม่ให้ท้องผูก

ในกรณีที่มีข้อสงสัยควรปรึกษาแพทย์ ด้วยความปรารถนาดีจาก

โรคตับอักเสบจากไวรัสซี

โดย

นายแพทย์เอกวิรุ ศรีปริวุฒิ

คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร